
S. Modgil, G. K. Verma, K. Mallich and C. Modgil (Eds), *Multicultural Education. The Interminable Debate*. The Falmer Press, London/Philadelphia, 1986, 240 pag., ISBN 1-85000-054-9 (via Bookimpex, 's-Gravenhage, nr. 53772/307009).

Deze bundel met vijftien bijdragen wil de eideloze discussie over multiculturele educatie voortzetten en enkele specifieke thema's nader belichten. In de inleidende bijdrage van de redactie wordt een korte schets gegeven van de discussies in Engeland rond het hoofdthema en wordt de opzet van de bundel uiteengezet. Dan volgen zeven bijdragen over het thema 'multiculturalisme'. B. Parekh probeert de betekenis van het concept 'multiculturele educatie' toe te lichten alsmede de consequenties ervan. Vervolgens toont hij aan hoe zeer multiculturele educatie gewenst is en tracht hij de geldigheid van de ingebrachte kritiek vast te stellen. B. Bullivant gaat in op de onvolkomenheden welke inherent zijn aan het begrip 'multiculturalisme'. De spanningen die het oproept voor een curriculum kunnen alleen opgeheven worden door wat hij een 'radicaal multiculturalisme' noemt. C. Bagley maakt een vergelijking tussen Europa, in dit geval Engeland en Nederland, en Canada in zijn bijdrage over 'Multiculturalisme: klasse en ideologie'. P. D. Yates wijst op het belang van culturele analyse en etnografie voor een adequate theorie van cultuur. Hij benadrukt hierbij dat een zogenaamde 'witte' cultuur even problematisch is als de culturen van etnische minderheidsgroepen. H. Triandis pleit voor een 'additief' multiculturalisme. Dit draagt bij aan het zelf-respect van mensen, die culturele verschillen weten te waarderen en die beschikken over de sociale vaardigheden om 'interpersoonlijke relaties' aan te gaan. De twee laatste bijdragen in deze sectie schetsen de ontwikkelingen in respectievelijk Canada (R. Samuda) en Australië (D. Dufty).

Het thema 'Racisme' komt aan de orde in een bijdrage van M. Cole, waarin hij de multi-

culturele educatie in Engeland becritiseert vanuit een Marxistische analyse van het racisme, mede geïnspireerd door het feminisme. Cole pleit voor een vervanging van multiculturele educatie door anti-racistische vorming.

Een bijdrage van J. Lynch over het thema 'opleiding onderwijsgevend' richt zich op wat nodig is om opleiders op het spoor te zetten van de multiculturele educatie. Het thema 'curriculum' wordt ingevuld door R. Homan in een studie van vijftien verschillende vormen van 'aanvullend onderwijs' in Engeland, zoals lessen in de avonden, gedurende het weekeinde of op zogenaamde 'eigen' scholen.

Onlosmakelijk verbonden met de discussie over multiculturele educatie is het thema 'etniciteit en schoolvorderingen'. S. Tomlinson bekritiseert het spreken over achterblijvende schoolvorderingen bij kinderen uit etnische minderheidsgroepen, daar de verklaring ervoor altijd gezocht wordt in het individu en/of zijn sociaal milieu, en niet in het geboden onderwijs. J. Berry wijst op het bestaan van verschillen in leerstijl bij zowel individuen als groepen. Vervolgens laat hij zien hoe het rekening houden met deze leerstijl-verschillen van belang is voor het onderwijs in een plurale samenleving. J. Rex pakt het thema op van de 'gelijke kansen' voor kinderen van etnische minderheidsgroepen. Hij onderstreept het belang van de eigen taal én cultuur en de noodzaak om van de eigen taal gebruik te maken als instructietaal. Zijn bijdrage biedt een systematiek voor onderzoek.

Ter afsluiting gaat J. Banks in op de kritiek, welke zowel van rechts als van links op het idee van multiculturele educatie wordt geleverd in Engeland en de Verenigde Staten.

De voorliggende vraag is of deze bijdragen aan de discussie in Engeland ook van belang zijn voor de discussies in Nederland rond intercultureel onderwijs? Een bevestigend antwoord hangt in ieder geval niet af Bagley's bijdrage, waarin hij immers ook Nederland betreft. Het Nederlandse 'intercultureel onderwijs' speelt helemaal geen rol in zijn bijdrage (en ook niet in zijn literatuurlijst). Hij poogt alleen aan te geven hoe etniciteit bijdraagt tot

sociale verschillen in een tijd van economische stilte op grond van een Marxistisch-Weberiaans model.

Het belang van deze bundel voor de Nederlandse situatie is allereerst dat het duidelijk wordt hoezeer het Angelsaksische multiculturele onderwijs verschilt van het Nederlandse interculturele onderwijs. Multiculturele educatie ontstond als een ondersteuning van zwarte studenten en hun ouders in hun strijd tegen racisme op school. Vervolgens werd het, zeker in Engeland een reactie van de Staat op wat men zag als een bedreiging vanuit het zwarte deel van de bevolking. Multiculturele educatie in Engeland heeft dan ook eerst en vooral iets van doen met het onderwijs aan kinderen en jongeren uit etnische minderheidsgroepen. Dit alles komt heel duidelijk naar voren in de bijdrage van Cole, waarin hij vooral reageert tegen wat hij noemt de 'Tory'-filosofie. Intercultureel onderwijs in Nederland ontstond op scholen om de aanwezigheid van allochtone leerlingen een rol te doen spelen in het onderwijs aan alle leerlingen, waarbij dan toch een zekere nadruk werd gelegd op de kinderen van de Nederlandse meerderheid. Dit wordt onderschreven door Triandis, die ook de term 'intercultureel' gebruikt. Zijn bijdrage past dan ook geheel op de Nederlandse situatie: het gaat om het leren van 'intercultureel gedrag'. De wijze waarop Parekh het begrip 'multiculturele educatie' toelicht past geheel in het Nederlandse concept van 'intercultureel onderwijs', waarvan het de bedoeling is om het monoculturele karakter van het huidige onderwijs te doorbreken, want dit is nadelig voor autochtone leerlingen die opgroeien in een multiculturele en multi-etnische samenleving, zoals het om dezelfde en nog andere redenen nadelig is voor allochtone

leerlingen. De bijdrage van Berry over verschillen in leerstijlen mag in Nederland wel meer aandacht krijgen, zeker in het voortgezet onderwijs.

De tweede reden waarom deze bundel ook voor Nederland van belang is is dat het duidelijk wordt waar de beweging om intercultureel onderwijs te vervangen door anti-racistisch onderwijs vandaan komt, namelijk uit Engeland en vanuit een kritiek op de multiculturele educatie aldaar, welke toch in eerste instantie bedoeld was als onderwijs voor allochtone leerlingen. Opmerkelijk is dat zowel Parekh als Banks komen tot een afwijzing van de kritiek en van de voorstellen vanuit de anti-racisme-beweging als een onvruchtbare benadering van de problematiek in de Verenigde Staten en Engeland. Ook de Australiër Bullivant pleit niet voor een vervanging van multiculturele educatie door anti-racistisch onderwijs. Zijn pleidooi voor meer aandacht voor de etniciteit van de onderscheiden groepen, en dat niet alleen in termen van 'cultuur', is allang, zeker op theoretisch vlak, opgenomen in het Nederlandse intercultureel onderwijs dat, zoals wordt betoogd, eveneens 'interetnisch', 'interreligieus' en 'interlinguaal' behoort te zijn. De etnografie kan hierbij een goede dienst aan het onderwijs bewijzen, zoals Yates betoogt. Opleiders van leerkrachten vinden de nodige suggesties om hun studenten op het geven van onderwijs in interetnisch en intercultureel perspectief voor te bereiden. Het betoog van Banks tegen de critici van multiculturele educatie in de Verenigde Staten en Engeland levert ook argumenten tegen tegenstanders van intercultureel onderwijs.

A. M. J. Kloosterman

Bibliografie VTO

Sinds 1985 wordt door het Nederlands Instituut voor Praeventieve Gezondheidszorg/TNO een bibliografie VTO (vroegtijdige onderkenning van ontwikkelingsstoornissen) verzorgd. Over 1986/1987 zijn reeds 2 delen verschenen. De redactie wil de aandacht vestigen op het nu uitgekomen deel 1986/1987 met meer dan 1000 vermeldingen:

- naast literatuurverwijzingen uit 28 Nederlandse vaktijdschriften en uit buitenlandse bestanden, worden ook publikaties van $\pm$ 90 Nederlandse instellingen en opleidingen (het z.g. grijze circuit) beschreven;
- de titels zijn voorzien van sleutelwoorden die de inhoud weergeven;
- het trefwoorden- en auteursregister vergroten de toegankelijkheid.

Nadere informatie is verkrijgbaar bij NIPG/TNO, Mw. D.M. Tuinstra-Williams, Postbus 124, 2300 AC Leiden; tel.: 071-178629/178888.

Dublin IRTAC Consultation

The International Round Table for the Advancement of Counseling (IRTAC) is organising an International Consultation entitled *Counselling, the Profession and the Community*, to be held in University College Dublin from 17th to 20th July 1989. The Consultation will have two main objectives: 1. to provide a forum for a discussion of the professional status of counselling, and 2. to examine the role of the counsellor in relation to the community.

Participants who wish to offer papers for presentation at working groups should send the title and an abstract of not more than 300 words to reach the Chairman of the Organising Committee not later than 1st May 1989.

For further details please contact: Dr. J. Chamberlain, Chairman Organising Committee Dublin IRTAC Consultation, Room D 519, Department of Psychology, University College Dublin, Belfield, Dublin 4, Ireland.

De la Court-prijzen 1989

De Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen zal ook in 1989 twee geldprijzen toekennen voor wetenschappelijk onderzoek dat niet tegen betaling is verricht. De Johan de la Court-prijs (f25.000,-) wordt toegekend voor onderzoek op het gebied van de alfa-wetenschappen, de even grote Pieter de la Court-prijs is voor onderzoek op het gebied van de gamma-wetenschappen. Naast deze twee grote geldprijzen zullen vier aanmoedigingsprijzen (twee voor de alfa-, twee voor de gamma-wetenschappen) van f10.000,- beschikbaar worden gesteld.

Aanmeldingsformulieren kunnen worden aangevraagd bij: Secretariaat Beoordelingscommissie De la Court-prijzen, Herengracht 410-412, 1017 BX Amsterdam. De ingevulde formulieren dienen vóór 1 juli 1989 in het bezit van het secretariaat van de commissie te zijn.

Inhoud andere tijdschriften

Tijdschrift voor Onderwijsresearch
13e jaargang, nr. 6, 1988

Het Lineair Logistisch Test Model en heterogeniteit van cognitieve strategieën bij balansproblemen, door L. van Manen, P.H. Been en K. Sijtsma
Schrijven en schrijven is twee: een onderzoek naar de samenhang tussen prestaties op verschillende schrijftaken, door H. van den Berg

Het spellen van Papiamento door Curaçaose schoolkinderen, door P. Vedder en H. Kook
De Rijksinspectie en het Voortgezet Onderwijs, door J.F.A. Braster

Evaluating an item and an option statistic using the bootstrap method, door D.N.M. de Gruijter
Notities en Commentaren

A further note on the necessity of including a retrospective pretest in self-report pretest-posttest designs to detect training effectiveness, door M. Sprangers